

Η ίδρυση του Αυτοκεφάλου εκ κανονικής απόψεως

Εισήγηση του Δρος Θεολογίας, επιτίμου καθηγητή της Θεολογικής Ακαδημίας Μόσχας πρωθιερέα Βλαντισλάφ Τσίπιν, που ανεγνώσθη στο Πανρωσικό Συνέδριο προς τιμήν της Αγίας Σκέπης της Παναγίας της Θεολογικής Ακαδημίας Μόσχας το 2023 και δημοσιεύθηκε από τη διαδικτυακή πύλη «Богослов.ru».

Η Αυτοκέφαλος Εκκλησία, ως γνωστόν, δεν εξαρτάται από καμία άλλη Τοπική Εκκλησία, καθ' όσον όλες οι κατά τόπους Εκκλησίες που συγκροτούν τη Μία Αγία Καθολική και Αποστολική Εκκλησία, είναι αλληλοεξαρτώμενες. Οι Αυτοκέφαλες Εκκλησίες είναι ισότιμες, αν και κατέχουν διαφορετικές θέσεις στα Ιερά Δίπτυχα, που προβλέπουν πρεσβεία τιμής για τη μια έναντι της άλλης, αλλά όχι και διαφοροποίηση ως προς τα δικαιώματα. Οι Εκκλησίες δεν είναι ίσες ως προς τα ποσοτικά τους μεγέθη, δηλαδή τον αριθμό κληρικών και λαϊκών, την επιρροή και τον ιστορικό τους ρόλο.

Η ουσία του αυτοκεφάλου έγκειται στο ότι η Τοπική Εκκλησία, που απολαμβάνει αυτό το καθεστώς, διαθέτει μια αυτοτελή πηγή εξουσίας. Ο πρώτος επίσκοπός της εγκαθίσταται από τους οικείους ιεράρχες της και αυτή είναι σε θέση μόνη της να διατηρεί την αποστολική διαδοχή της ιεραρχικής διακονίας εντός της. Η Γ' Οικουμενική Σύνοδος, επικυρώνοντας το παλαίφατο αυτοκέφαλο της Εκκλησίας της Κύπρου, καθόρισε ώστε «οἱ τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν, τῶν κατὰ τὴν Κύπρον, προεστῶτες» να έχουν ελευθερία, «ἀνεπηρέαστον καὶ ἀβίαστον <...> δι' ἑαυτῶν τὰς χειροτονίας τῶν εὐλαβεστάτων ἐπισκόπων ποιούμενοι» (8^{ος} καν.). Εφόσον για την εις επίσκοπο χειροτονία κατά τον ομαλό τρόπο απαιτείται η συμμετοχή τριῶν επισκόπων, ενώ η εγκατάσταση γίνεται στον χρευόντα θρόνο, εξ ου συνεπάγεται ότι για την αυτοκέφαλη ύπαρξη μια Εκκλησία πρέπει να διαθέτει τουλάχιστον τέσσερις επισκοπικούς θρόνους.

Παράγοντες, οι οποίοι αποτελούν λόγο για την ίδρυση ενός νέου αυτοκεφάλου, μπορούν να είναι η πλήρης ή μερική πολιτική αυτοτέλεια του εδάφους, εντός του οποίου σχεδιάζεται η δημιουργία μιας Αυτοκεφάλου Εκκλησίας, η γεωγραφική απομόνωσή της, η εθνική και γλωσσική διαφοροποίηση της περιοχής από το μητροπολιτικό έδαφος της κυριάρχου Εκκλησίας, αλλά αυτά τα στοιχεία από μόνα τους δεν επαρκούν για την «αυτοκεφαλοποίηση». Απολύτως απαραίτητη προϋπόθεση για την κήρυξη του αυτοκεφάλου αποτελεί η επιδίωξη του απο τον λαό της Εκκλησίας, τον ευαγή κλήρο και την ιεραρχία της αντίστοιχης περιοχής και μάλιστα της σεβαστής πλειονότητάς τους σε όλα αυτά τα

επίπεδα.

Το ζήτημα σχετικά με το δικαίωμα τμήματος της μιας ή της άλλης Τοπικής Εκκλησίας να διεκδικεί το αυτοκέφαλο και με την τάξη της ανακηρύξεως αυτού προσέλαβε στις ημέρες μας εξαιρετική οξύτητα. Γύρω του ανέκυπταν στο παρελθόν και σήμερα υπάρχουν διαφωνίες, οι οποίες συχνά προσλαμβάνουν οδυνηρό χαρακτήρα, οδηγούν σε στρεβλώσεις ακόμη και διαιρέσεις έως και τη διακοπή της κανονικής κοινωνίας. Για να διασαφηνισθούν τα ιεροκανονικώς αδιαμφισβήτητα κριτήρια ανακηρύξεως του αυτοκεφάλου, χρειάζεται να ρίξουμε φως στο ζήτημα περί του δικαιώματος χορηγήσεως του αυτοκεφάλου. Ως νομικό και ιεροκανονικό αξίωμα ισχύει η αρχή ότι ουδείς μπορεί να χορηγήσει στον άλλο περισσότερα δικαιώματα από όσα κατέχει ο ίδιος. Συνεπώς, η ίδρυση μιας νέας Αυτοκεφάλου Εκκλησίας μπορεί να γίνει από την ιεραρχία της Οικουμενικής Εκκλησίας σε μια Οικουμενική Σύνοδο ή με οποιοδήποτε άλλο τρόπο.

Ιστορικά στις Οικουμενικές Συνόδους, που είναι ανώτατα και έκτακτα όργανα της επισκοπικής εξουσίας, πράγματι διευθετούνταν θέματα δημιουργίας των κατά τόπους Εκκλησιών (5^{ος} καν. της Α΄ Οικουμενικής Συνόδου), της αξίας και των ορίων αυτών (2^{ος} καν. της Β΄ Οικουμενικής Συνόδου), καταργήσεως ενίων Αυτοκεφάλων Εκκλησιών: έτσι η εν Εφέσω Σύνοδος επιβεβαίωσε το αυτοκέφαλο της Εκκλησίας της Κύπρου (8^{ος} καν.), και η εν Χαλκηδόνι Σύνοδος αφού αναγνώρισε το αυτοκέφαλο της Εκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, υπέταξε σε αυτήν τις προηγουμένως Αυτοκέφαλες διοικήσεις Ασίας, Πόντου και Θράκης (28^{ος} καν.).

Αλλά επειδή οι Οικουμενικές Σύνοδοι και στην αρχαιότητα ήταν γεγονότα εξαιρετικά και ήδη πλέον εδώ και περισσότερο από δώδεκα αιώνες δεν συγκαλούνται, συνήθως το ζήτημα ενός νέου αυτοκεφάλου διευθετείται από την επιχώρια ιεραρχία, η αρμοδιότητα της οποίας σε αντιδιαστολή προς την οικουμενική, ισχύει μόνον εντός των κανονικών ορίων της οικείας αυτών Εκκλησίας. Μάλιστα η βούληση της επιχωρίου ιεραρχίας δύναται να εκφράσει τόσο η πλήρης Σύνοδος, όσο και σε εξαιρετικές περιπτώσεις η μικρά Σύνοδος των επισκόπων, δηλαδή η Διαρκής Ιερά Σύνοδος (19^{ος} καν. της Δ΄ Οικουμενικής, 8^{ος} καν. της Πενθέκτης, 20^{ος} καν. της εν Αντιοχείας Συνόδου).

Τοιουτοτρόπως, εκτός της Οικουμενικής Συνόδου μόνον η βούληση της κυριάρχου Εκκλησίας δύναται να είναι νόμιμος παράγοντας στην ανακήρυξη ενός νέου αυτοκεφάλου, αλλά η ιστορία γνωρίζει και άλλα παραδείγματα. Συνέβη το αυτοκέφαλο να ανακηρυχθεί από όργανο της κρατικής εξουσίας ή την επιχώρια ιεραρχία, η οποία έπαυσε αυθαίρετως να υπάγεται στη συνοδική ιεραρχία της Αυτοκεφάλου Εκκλησίας και τον πρώτο επίσκοπό της. Το αθέμιτο παρόμοιων ενεργειών εξ απόψεως κανονικής είναι προφανές: αν και σε εκείνες τις περιπτώσεις, όπου τούτο πράγματι προκλήθηκε από τις απαιτήσεις της εκκλησιαστικής ζωής, που είχαν προ πολλού ωριμάσει, οι διχασμοί, που προέκυπταν συνεπεία της

αυθαιρέτου πράξεως, καθίστατο εφικτό να θεραπευθούν με μεταγενέστερη νόμιμη απονομή του αυτοκεφάλου από την Μητέρα Εκκλησία. Έτσι, η ιεραρχία της Ελλάδος, ανακήρυξε το αυτοκέφαλο της Εκκλησίας της Ελλάδος ήδη το 1833, αλλά αυτό απονεμήθηκε μόνον το 1850. Οι Πολωνοί αυτοκεφαλίστες το 1923 προέβησαν σε παράνομο διαχωρισμό από τη Μητέρα Εκκλησία της Ρωσίας, αφού αθέμιτα έλαβαν το αυτοκέφαλο από το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως και μόνον το 1948 το ζήτημα του αυτοκεφάλου της Εκκλησίας της Πολωνίας αντιμετωπίστηκε εντός του κανονικού και ομαλού πλαισίου.

Το αυτοκέφαλο μπορεί να ανακηρυχθεί και εκτός της καθιερωμένης τάξεως, όμως επί νομίμου βάσεως, και ακριβώς στην περίπτωση, που οι Αρχές της κυριάρχου Εκκλησίας προσχωρούν σε αίρεση ή σχίσμα. Τότε τίθεται σε ισχύ ο 15^{ος} κανόνας της Πρωτοδευτέρας Συνόδου: «Οἱ γὰρ δι' αἵρεσίν τινα, παρὰ τῶν ἁγίων Συνόδων ἢ Πατέρων κατεγνωσμένην, τῆς πρὸς τὸν πρόεδρον κοινωνίας ἑαυτοὺς διαστέλλοντες, ἐκείνου τὴν αἵρεσιν δηλονότι δημοσίᾳ κηρύττοντος καὶ γυμνῇ τῇ κεφαλῇ ἐπ' ἐκκλησίας διδάσκοντος, οἱ τοιοῦτοι οὐ μόνον τῇ κανονικῇ ἐπιτιμῇ οὐχ ὑποκείσονται, πρὸ συνοδικῆς διαγνώσεως ἑαυτοὺς τῆς πρὸς τὸν καλούμενον ἐπίσκοπον κοινωνίας ἀποτειχίζοντες, ἀλλὰ καὶ τῆς πρεπούσης τιμῆς τοῖς ὀρθοδόξοις ἀξιωθήσονται. Οἱ γὰρ ἐπισκόπων, ἀλλὰ ψευδεπισκόπων καὶ ψευδοδιδασκάλων κατέγνωσαν, καὶ οὐ σχίσματι τὴν ἑνωσιν τῆς ἐκκλησίας κατέτεμον, ἀλλὰ σχισμάτων καὶ μερισμῶν τὴν ἐκκλησίαν ἐσπούδασαν ρύσασθαι». Αυτός ο κανόνας ισχύει και για την πιστή ορθόδοξη ιεραρχία ενός εκ των τμημάτων της Εκκλησίας, οι ανώτατες Αρχές της οποίας απέστησαν από την Ορθοδοξία. Σε αυτές τις περιστάσεις βρέθηκε η Ρωσική Εκκλησία μετά τη Σύνοδο της Φλωρεντίας. Γι' αυτό τον λόγο και εδραίωσε το 1448 την αυτοτέλειά της από την Κωνσταντινούπολη χωρίς πρώτα να ζητήσει τη συγκατάθεση του Πατριάρχη και της Συνόδου, οι οποίοι είχαν προδώσει την Ορθοδοξία και κατ' αυτόν τον τρόπο αποστατήσσει από την Οικουμενική Εκκλησία.

Η εξουσία της επιχώριας ιεραρχίας επεκτείνεται μόνον εντός των ορίων της Τοπικής Εκκλησίας. Εάν οποιαδήποτε Τοπική Εκκλησία δεν εφαρμόζει αυτή την αρχή, καθίσταται πηγή σοβαρών ενδοορθόδοξων συγκρούσεων. Συνεπώς, είναι ιερακονομικώς άκυρες οι ενέργειες του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, στις οποίες προέβησαν ορισμένοι Προκαθήμενοί του, αρχής γενομένης από τον Πατριάρχη Μελέτιο Δ' Μεταξάκη, που ανακήρυξε το 1922 το επινοημένο δόγμα περί του δικαιώματος του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως επί της αποκλειστικής δικαιοδοσίας εφ' όλης της Ορθοδόξου Διασποράς. Τούτο δήλωνε την επέκταση της δικαιοδοσίας του Φαναρίου στις επαρχίες, ενορίες, ιερές μονές και ιεραποστολές, που εμφανίσθηκαν ως αποτέλεσμα της ιεραποστολικής δράσεως άλλων κατά τόπους Εκκλησιών στη Διασπορά. Ακόμη χειρότερα, ο Πατριάρχης Μελέτιος Δ' ήγειρε ακόμη αξιώσεις επί των επαρχιών, που ευρίσκονταν στο ιστορικώς διαμορφωθέν ενιαίο κανονικό έδαφος της Ρωσικής Εκκλησίας, οι οποίες συνεπεία των γεγονότων του 1917 περιήλθαν στα νεοσυσταθέντα συνοριακά κράτη: την Πολωνία, την Φινλανδία, τη Λετονία και την Εσθονία. Ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ικανοποίησε τότε τα πολιτικά συμφέροντα των κυβερνήσεων εκείνων των νεοσύστατων κρατών, τα οποία προέτρεπαν (ή εξανάγκαζαν) την επιχώρια ιεραρχία να ζητήσει από τον Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως να τους εντάξει υπό τη δικαιοδοσία του. Έτσι, το 1923 στη δικαιοδοσία του

Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως, χωρίς συνεννόηση με την ιεραρχία της διωκόμενης Ρωσικής Εκκλησίας, εντάχθηκαν οι ορθόδοξες επαρχίες στην Πολωνία, την Φινλανδία και την Εσθονία, το 1924 ο Πατριάρχης Γρηγόριος Ζ΄ κατά τρόπον αθέμιτο από ιεροκανονικής απόψεως απένειμε το αυτοκέφαλο στην Ορθόδοξη Εκκλησία της Πολωνίας, το 1935, μετά τη δολοφονία του ιερομάρτυρος Ιωάννη Πόμερ, ο Πατριάρχης Φώτιος ενέταξε στη δικαιοδοσία του, με άλλα λόγια άρπαξε την Εκκλησία της Λετονίας.

Και ιδού λοιπόν στην εποχή μας πλέον παρακολουθούμε νέες κινήσεις του Φαναρίου, που αποβλέπουν στην υπονόμευση της ενότητας της Οικουμενικής Εκκλησίας, στις οποίες προχώρησε προς τα συμφέροντα ξένων ή πολιτικών δυνάμεων ευθέως και εχθρικώς διακειμένων έναντι της Ορθοδοξίας. Πρόκειται περί της εισπηδήσεως του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως στο κανονικό έδαφος της Ουκρανικής Ορθοδόξου Εκκλησίας, που τελεί σε ενότητα με την κυρίαρχη Ρωσική Εκκλησία, της εκδόσεως του περιβοήτου Τόμου «Αυτοκεφαλίας», που με επίσημο αίτημα των κυβερνώντων στο Κίεβο κρατικών θεσμών χορηγήθηκε σε σχισματικές ομάδες, οι οποίες προσυνεννοήθηκαν για την ένωσή τους στην κατόπιν πρωτοβουλίας της κυβερνήσεως της «ανεξαρτήτου» Ουκρανίας και του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως συγκληθείσα «ενωτική σύνοδο», όπου συμμετείχαν μόνον τρία πρόσωπα, τα οποία διέθεταν κανονική εις επίσκοπο χειροτονία, ένας εκ των οποίων αναδείχθηκε σε αναθεματισθέντα διδάσκαλο του σχίσματος ενώ οι δύο άλλοι αποστάτες, της αποδόσεως επισκοπικών βαθμών σε πρόσωπα, τα οποία χειροτονήθηκαν από σε αργία τελούντες ή καθηρημένους σχισματικούς. Αυτό το τυχοδιωκτικό εγχείρημα, και η αναποφεύκτως επακολουθήσασα ρήξη της κανονικής κοινωνίας μεταξύ του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, το οποίο προηγουμένως κατείχε πρωτείο στα Ιερά Δίπτυχα, και του Πατριαρχείου Μόσχας, στους κόλπους του οποίου παραμένουν τουλάχιστον τα δύο τρίτα του συνόλου του ορθοδόξου ποιμνίου, δημιούργησε κρίση στις αμοιβαίες σχέσεις των Ορθοδόξων Αυτοκεφάλων Εκκλησιών, συγκρίσιμη για τις συνέπειές της με εκείνη, την οποία βίωσε η Εκκλησία του Χριστού τον 11^ο αι. Η ενότητα της Οικουμενικής Ορθοδόξου Εκκλησίας έχει τεθεί σε κίνδυνο.

Σε αυτό το πλαίσιο συνεχίζεται η πολεμική μεταξύ των απολογητών του Φαναρίου και της εισπηδήσεώς του σε κανονικό έδαφος, το οποίο δεν του ανήκει, και των επικριτών αυτών των ενεργειών. Η επιχειρηματολογία των αρθρογράφων, οι οποίοι δικαιολογούν το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως, ακολουθεί δύο κατευθύνσεις, οι οποίες δύνανται συντόμως να εκτεθούν ως εξής: από τη μία ισχυρίζονται ότι το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως δεν εισπήδησε στον δικαιοδοσιακό χώρο μιας άλλης Αυτοκεφάλου Εκκλησίας, διότι η μητρόπολη Κιέβου πάντοτε υπαγόταν ιεροκανονικά στο Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως, από την άλλη, δήθεν η Κωνσταντινούπολη που διαθέτει αρμοδιότητες ίσες με εκείνες, που αποδίδονται από τη ρωμαιοκαθολική εκκλησιολογία στον θρόνο της Ρώμης, ασύγκριτες με το καθεστώς των άλλων Αυτοκεφάλων Εκκλησιών, έχει δικαίωμα λήψεως τελεσιδίκων αποφάσεων, οι οποίες είναι εκτελεστές από όλες ανεξαιρέτως τις κατά τόπους Εκκλησίες. Απλοποιώντας αυτού του είδους τη θέση, μπορούμε να την εξομοιώσουμε με την κατάσταση ωσάν ο άρπαγας της περιουσίας κάποιου άλλου ισχυρίζεται ότι αφενός δεν έκλεψε τίποτε ξένο, και αφετέρου ότι έχει νόμιμο δικαίωμα να αρπάξει την κλεμμένη περιουσία.

Συνεπώς για να αναλύσουμε τη διαμορφωθείσα κατάσταση είναι απαραίτητο να εξετάσουμε το ιστορικό ζήτημα περί δικαιοδοσιακής υπαγωγής της Ουκρανικής Εκκλησίας και στη συνέχεια να αποτιμήσουμε επίσης από κανονικής και εκκλησιολογικής απόψεως τη νομιμότητα των αξιώσεων του Πατριαρχείου, το οποίο από τον 7^ο αι. μ.Χ. φέρει τον τιμητικό τίτλο «οίκουμενικό», τον οποίο του απένειμε ο βυζαντινός Αυτοκράτορας, όπως και ολόκληρη σειρά θεσμών της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας είχε τότε τον τιμητικό τίτλο «οίκουμενικός», επί της πράγματι οικουμενικής δικαιοδοσίας, την οποία διεκδικεί το Φανάρι.

Τα επιχειρήματα των απολογητών του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως σχετικά με τη συνεχή μέχρι σήμερα υπαγωγή της Ουκρανικής Ορθοδόξου Εκκλησίας υπό την κανονική δικαιοδοσία της Κωνσταντινουπόλεως δεν ανταποκρίνονται ούτε στα ιστορικά γεγονότα, αλλά ούτε και στην πραγματική κατάσταση των πραγμάτων, αποτελώντας ένα παράδοξο, το οποίο προκύπτει σχεδόν από ένα σφάλμα. Η Ρωσική Εκκλησία, υπαγόμενη στο Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως μέχρι το 1448, εξ αρχής συγκροτούσε ένα ενιαίο σύνολο, ανεξαρτήτως από το πού, στο Κίεβο, το Βλαδίμηρο επί του Κλιάζμα, είτε στη Μόσχα ευρισκόταν η κατοικία του επικεφαλής της μητροπολίτη, του οποίου ο τίτλος «Κυόβου καὶ πάσης Ῥωσίας» τόνιζε την ιδέα της ενότητας της Ορθοδόξου Γης των Ρως, που απλωνόταν τότε από τα Καρπάθια όρη μέχρι τον άνω Βόλγα. Αν και μέχρι τα μέσα του 15^{ου} αι. υπήρχαν οι προϋποθέσεις για να αποκτήσει το αυτοκέφαλο καθεστώς (η ανεξάρτητη από την Αυτοκρατορία με πρωτεύουσα στην Κωνσταντινούπολη Ρωσία, οι αχανείς εκτάσεις, που υπερέβησαν ως τότε τα μεγέθη της ίδιας της Αυτοκρατορίας, ο αριθμός του πληθυσμού, τουλάχιστον δεκαπλάσιος του πληθυσμού των άλλων μητροπόλεων του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως), η μητρόπολη ωστόσο της Ρωσίας δεν προέβη σε καμία ενέργεια προς αυτή την κατεύθυνση, έως ότου δεν προέκυψε η κανονική ανάγκη της αποχωρήσεώς της από το Πατριαρχείο.

Στην εισήγησή του κατά την κακότυχη σύναξη, που συγκλήθηκε στην Κωνσταντινούπολη τον Σεπτέμβριο του 2018, ο επίσκοπος Χριστουπόλεως Μακάριος, χαρακτήρισε με εντυπωσιακό κυνισμό τις σωτήριες για τη διαφύλαξη της Ορθοδοξίας κινητοποιήσεις, που αναλήφθηκαν από τη Μόσχα το 1448, ως εξής: «Τό 1448 ἡ τοπική Σύνοδος τῆς Μόσχας ἀντικανονικά, αὐτόνομα καί πραξικοπηματικά ἐξέλεξε Μητροπολίτη Ἰωνᾶ, σέ διαδοχή τοῦ Ἰσιδώρου... Ἀπό τότε οἱ Ῥῶσσοι ἀδελφοί μας θεωροῦν ὅτι ἡ Μητροπόλη Μόσχας ἀπέκτησε τήν “αὐτοκεφαλία” της, παρότι βεβαίως οὐδέν πατριαρχικό κείμενο ἐπευλογήσεως τῆς πράξεως αὐτῆς ὑπάρχει». Ἄραγε πιστεύει ο θεοφιλέστατος συντάκτης αυτής της φλυαρίας ότι υπάρχουν κανόνες, οι οποίοι απαιτούν από τους ορθοδόξους επισκόπους να παραμένουν υπό τη δικαιοδοσία αποστατών-πρωθιεραρχών έως ότου λάβουν την ευλογία τους για το αυτοκέφαλο; Δεν υπάρχουν τέτοιοι κανόνες, ούτε μπορούν να υπάρξουν, αλλά υπάρχει ο 15^{ος} κανόνας της Πρωτοδευτέρας Συνόδου, στην οποία παραπέμψαμε ανωτέρω, που προβλέπει την άμεση διακοπή κοινωνίας με τους πρωθιεράρχες, οι οποίοι προσχώρησαν σε αίρεση.

Μεγάλη έκπληξη προκαλεί και το ανακοινωθέν της Συνόδου περί της άρσεως της ισχύος του Συνοδικού Γράμματος Εκδόσεως του έτους 1686 σχετικά με την παράδοση της ιεράς μητροπόλεως Κιέβου στο Πατριαρχείο Μόσχας. Τα επιχειρήματα υπέρ της συνεχίσεως υπαγωγής της Ουκρανικής Εκκλησίας στην κανονική δικαιοδοσία της Κωνσταντινουπόλεως μέχρι σήμερα, παρόλο που η πραγματική κατάσταση των πραγμάτων δεν ανταποκρίνεται καθόλου σε παρόμοια αξίωση, αποτελεί προσβολή κατά της κοινής λογικής. Στο εκκλησιαστικό δίκαιο υπάρχει η έννοια της προθεσμίας της παραγραφής, η οποία μετράται ποικιλοτρόπως, κατ' εξοχήν είναι τα 30 χρόνια, αλλά όχι και αιώνες. Εάν στην Κωνσταντινούπολη θεωρούσαν παράνομη τη μεταβίβαση της ιεράς μητροπόλεως Κιέβου στη δικαιοδοσία του Πατριαρχείου Μόσχας που επικυρώθηκε το 1686, έκτοτε έχουν μεσολαβήσει αιώνες, χρόνος επαρκής για την υποβολή ενστάσεως. Εν τω μεταξύ για πρώτη φορά η πράξη της παραδόσεως της ιεράς μητροπόλεως, που αποτελούσε στην ουσία την αποκατάσταση της αρχικής ενότητας της Ρωσικής Εκκλησίας, κηρύχθηκε προσωρινή και ελλιπής μόλις το 1924, όταν μετά από την επιδρομική κατάληψη της Εκκλησίας της Πολωνίας, στην οποία είχε απονεμηθεί καθεστώς αυτονομίας από τον Άγιο Πατριάρχη Τύχωνα, το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως της χορήγησε Αυτοκέφαλο. Ο Πατριάρχης Τύχων αντιμετώπισε αυτή την ύπουλη πράξη ως παράνομη και την καταδίκασε αμέσως και όχι μετά από τρεισήμισι αιώνες.

Αναλογία της παύσεως της ισχύος της πράξεως του 1686 στο πεδίο του διεθνούς δικαίου θα ήταν κάτι παρόμοιο σαν την ακύρωση της υπογραφείσης το 843 μ.Χ. Συνθήκης του Βερντέν περί διαιρέσεως σε τρία βασίλεια της αυτοκρατορίας, που είχε δημιουργηθεί απο τον Κάρολο τον Μέγα. Είτε πιο κοντινός χρονικά παραλληλισμός η κατάργηση των πράξεων παραχωρήσεως ανεξαρτησίας στις πρώην βρετανικές ή γαλλικές αποικίες ή των διαταγμάτων περί αναγνώρισεως της κυριαρχίας της Πολωνίας και Φινλανδίας, που εκδόθηκαν πριν από εκατό χρόνια. Με αυτές τις έντυπες Πράξεις δημιουργήθηκαν πραγματικά δεδομένα, τα οποία δεν υπόκεινται σε μονοκονδυλιές ούτε στο Λονδίνο, ούτε στο Παρίσι, αλλά ούτε στην Κωνσταντινούπολη.

Ως θεμελίωση των αξιώσεων του Φαναρίου επί της οικουμενικής δικαιοδοσίας παρατίθεται μια ιδιόμορφη ερμηνεία των δύο κανόνων της εν Χαλκηδόνι Συνόδου: του 9^{ου} και του 17^{ου}. Ο 9^{ος} κανόνας διαλαμβάνει: «Εἰ δὲ κληρικὸς πρᾶγμα ἔχει πρὸς τὸν ἴδιον, ἢ καὶ πρὸς ἕτερον ἐπίσκοπον, παρὰ τῇ συνόδῳ τῆς ἐπαρχίας δικαζέσθω. Εἰ δὲ πρὸς τὸν τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας μητροπολίτην, ἐπίσκοπος, ἢ κληρικὸς ἀμφισβητοίῃ, καταλαμβάνετω τὸν ἑξάρχον τῆς διοικήσεως, ἢ τὸν τῆς βασιλευούσης Κωνσταντινουπόλεως θρόνον, καὶ ἐπ' αὐτῷ δικαζέσθω». Στον 17^ο κανόνα περιλαμβάνεται η διάταξη ως κάτωθι: «Εἰ δέ τις ἀδικοῖτο παρὰ τοῦ ἰδίου μητροπολίτου, παρὰ τῷ ἐξάρχῳ τῆς διοικήσεως, ἢ τῷ Κωνσταντινουπόλεως θρόνῳ δικαζέσθω, καθὰ προείρηται». Στην Κωνσταντινούπολη επί του παρόντος αυτοί οι κανόνες ερμηνεύονται υπό την έννοια, ότι δῆθεν στους κληρικούς και τους επισκόπους χορηγείται δικαίωμα εκκλήτου προσφυγής στην Κωνσταντινούπολη επί των δικαστικών αποφάσεων των οικείων αυτών Πατριαρχών. Η ανάλυση του ιστορικού πλαισίου καθώς και το περιεχόμενο εκείνων των κανόνων επιτρέπει να καταλήξουμε σε ένα μοναδικό συμπέρασμα: λόγος εκεί γίνεται περί του δικαιώματος των επισκόπων και κληρικών των τριών διοικήσεων της Ασίας, του Πόντου και της Θράκης

να ασκήσουν προσφυγή ως και προηγουμένως στους εξάρχους εκείνων των τριών περιοχών, είτε εξαιτίας της εντάξεώς τους στη δικαιοδοσία της Κωνσταντινουπόλεως, που έγινε στην ίδια τη Σύνοδο της Χαλκηδόνας, η οποία και εξέδωσε αυτούς τους κανόνες, παραμερίζοντας τους εξάρχους απευθείας στον θρόνο της Κωνσταντινουπόλεως, ο οποίος μόνον στη Σύνοδο της Χαλκηδόνας έλαβε το δικαίωμα της δικαιοδοσίας επί εκείνων των «μεγάλων εξαρχειών», που αναφέρονται στον 28^ο κανόνα, δηλαδή, του Πόντου, της Ασίας και της Θράκης. Εφόσον αυτές οι τρεις εξαρχίες και συγκροτούσαν το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως, παραλλήλως ο ρόλος των ίδιων των εξάρχων μειώθηκε σύντομα, η αρχή, που συμπεριλήφθηκε στον 9^ο και τον 17^ο κανόνα, επεκτείνεται μόνον στο Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως εντός των κανονικών ορίων του. Ο Ιωάννης ο Ζωναράς, ερμηνεύοντας τον 17^ο κανόνα της εν Χαλκηδόνι Συνόδου, έδωσε την κατάλληλη ερμηνεία του περιεχομένου αυτού: «Ὡστε τοιαύτην εἶναι τοῦ κανόνος τούτου τὴν ἔννοιαν, διαιροῦσαν δηλαδὴ τὰ δικαστήρια· καὶ ὅτε μὲν ἐπίσκοπος κατὰ συνεπισκόπου ἐνάγει, ἢ κληρικὸς κατὰ ἐπισκόπου, τότε τὸν μητροπολίτην καθίζειν δικαστὴν, ὃν καὶ ἑξαρχον τῆς διοικήσεως ὀνομάζει· ὅτε δὲ ἐπίσκοπος κατὰ μητροπολίτου αὐτοῦ δίκην ἔχει, τότε τῷ Κωνσταντινουπόλεως ἐπιτρέπειν τὸ δικαστήριον. Οὐ πάντων δὲ τῶν μητροπολιτῶν πάντως ὁ Κωνσταντινουπόλεως καθιεῖται δικαστής, ἀλλὰ τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ. Οὐ γάρ δὴ καὶ τοὺς τῆς Συρίας μητροπολίτας, ἢ τοὺς τῆς Παλαιστίνης, καὶ Φοινίκης, ἢ τοὺς τῆς Αἰγύπτου, ἄκοντας ἐλκύσει δικάσασθαι παρ’ αὐτῷ· ἀλλ’ οἱ μὲν τῆς Συρίας, τῷ τῆς Ἀντιοχείας ὑπόκεινται φόρῳ· οἱ δὲ τῆς Παλαιστίνης, τῷ τοῦ Ἱεροσολύμων· οἱ δὲ τῆς Αἰγύπτου, παρὰ τῷ Ἀλεξανδρείας δικάσσονται, παρ’ ὧν καὶ χειροτονοῦνται, καὶ οἷς περ ὑπόκεινται».

Κατά τον ιστορικά πλησιέστερο σε μας χρόνο, δύο αιώνες πριν, κριτική στις ψευδείς ερμηνείες του περιεχομένου του 9^{ου} και του 17^{ου} κανόνα άσκησε ο Όσιος Νικόδημος ο Αγιορείτης στο «Πηδάλιο». Κρίνεται χρήσιμο να παραθέσουμε εδώ τη σύνοψη της εκτεταμένης ερμηνείας του εξαιτίας της αψόγου καταλληλότητάς της: «Λέγει λοιπὸν ὁ Κανὼν, ὅτι ἀνίσως Ἐπίσκοπος, ἢ Κληρικὸς διαφέρεται μὲ τὸν Μητροπολίτην τῆς ἐπαρχίας, ἃς καταλαμβάνῃ ἢ τὸν Ἐξαρχον τῆς διοικήσεως, ὕπερ ταύτόν ἐστιν, ὅτι οἱ ὑποκείμενοι Κληρικοὶ καὶ Μητροπολίται τῷ θρόνῳ Κωνσταντινουπόλεως ἃς κριθοῦν, ἢ εἰς τὸν Ἐξαρχον τῆς διοικήσεως, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκονται, ἢ εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως, ὡς εἰς ἴδιον Πατριάρχην. Δὲν εἶπεν ὅτι ὁποῖος Κληρικὸς διαφέρεται πρὸς ἀλλοτρίας διοικήσεως Μητροπολίτην, ἢ Μητροπολίτης πρὸς Μητροπολίτην τῆς ὁποιασδήποτε διοικήσεως καὶ ἐνορίας, ἃς κρίνωνται πρὸς τὸν Κωνσταντινουπόλεως». Η ερμηνεία του Οσίου Νικοδήμου, ο οποίος, κάτι που είναι σημαντικό να τονισθεῖ, υπαγόταν στο Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως, δεν αφήνει *λίθο ἐπὶ λίθον* από την ερειδομένη ἐπὶ του ψεύδους ερμηνεία του περιεχομένου του 9^{ου} και του 17^{ου} κανόνα της εν Χαλκηδόνι Συνόδου, που αποβλέπει στη θεμελίωση των αξιώσεων του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ της οικουμενικῆς δικαιοδοσίας.

Οι ενέργειες, στις οποίες προέβη το Φανάρι, συνιστοῦν εισπήδηση σε κανονικό έδαφος, το οποίο δεν του ανήκει. Είναι μια πράξη, οι υπεύθυνοι της οποίας σύμφωνα με τον 2^ο κανόνα της εν Σαρδική Συνόδου, όχι μόνο ὑπόκεινται σε ἀπό ιεροσύνης καθαίρεση, ἀλλά, ὅπως διαλαμβάνεται σε αὐτό τον κανόνα: «...ὥστε μηδένα τοιοῦτον μηδὲ ἐν τῷ τέλει λαϊκῆς γοῦν ἀξιοῦσθαι κοινωνίας». Ἀκόμη ὁ Ἅγιος

Ομολογητής Πατριάρχης Μόσχας Τύχων έγραψε το 1924 στον Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Γρηγόριο Ζ΄: «Μας προκάλεσε όχι λίγη σύγχυση και έκπληξη το ότι...ο επικεφαλής της Εκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, χωρίς οποιαδήποτε προηγούμενη συνεννόηση μαζί μας, ως νόμιμο εκπρόσωπο και επικεφαλής όλης της Ρωσικής Ορθοδόξου Εκκλησίας, παρεμβαίνει στην εσωτερική ζωή και τις υποθέσεις της Αυτοκεφάλου Ρωσικής Εκκλησίας. Οι Ιερές Σύνοδοι (βλ. 2^ο και 3^ο καν. της Β΄ Οικουμενικής κ.ά.) αναγνώριζαν πάντοτε στον επίσκοπο Κωνσταντινουπόλεως μόνον το πρωτείο τιμής, αλλά δεν αναγνώριζαν και ούτε αναγνωρίζουν το πρωτείο εξουσίας».

Ο 8ος κανόνας της Γ΄ Οικουμενικής Συνόδου απαιτεί «ώστε μηδένα τών θεοφιλεστάτων επισκόπων έπαρχίαν έτέραν, ούκ ούσαν άνωθεν καί έξ άρχής υπό τήν αύτου, ή γοϋν τών πρό αύτου χείρα καταλαμβάνειν άλλ' εί καί τις κατέλαβε, καί ύφ' έαυτόν πεποίηται, βιασάμενος, ταύτην άποδιδόνα· ίνα μη τών Πατέρων οί κανόνες παραβαίνωνται, μηδέ έν ιερουργίας προσχήματι, έξουσίας τύφος κοσμικής περιεσδύηται, μηδέ λάθωμεν τήν έλευθερίαν κατά μικρόν άπολέσαντες, ήν ήμιν έδωρήσατο τῷ ιδίῳ αἵματι ὁ Κύριος ήμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὁ πάντων ανθρώπων έλευθερωτής».

Το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως διεκδικεί εξουσιαστικές αρμοδιότητες έναντι των άλλων Αυτοκεφάλων Εκκλησιών. Εν τω μεταξύ το πρωτείο τιμής εντός της οικογένειας των Ορθοδόξων Εκκλησιών, που του ανήκε προηγουμένως, δεν είχε καθόλου δογματική, αλλά ιστορική φύση, δηλαδή το θλιβερό γεγονός της αποσχίσεως του θρόνου της Ρώμης από την Οικουμενική Ορθοδοξία, ώστε μετά ταύτα ο δεύτερος τιμητικά θρόνος κατείχε επί μακρόν την πρώτη θέση στα Ιερά Δίπτυχα. Κανένα ιεροκανονικό προνόμιο, εκτός του πρωτείου τιμής, δεν χορηγεί αυτή η θέση. Δεν έχει δικαιοδοσιακές επιπτώσεις. Μπορούμε μόνον να επαναλάβουμε ότι εξ απόψεως της ορθοδόξου εκκλησιολογίας όλες οι Αυτοκέφαλες Εκκλησίες είναι ίσιες και η θέση στα Ιερά Δύπτυχα δεν χορηγούν σε μια Τοπική Εκκλησία κανένα πρεσβείο και προνόμιο έναντι εκείνων των Εκκλησιών, οι οποίες καταλαμβάνουν τις επόμενες θέσεις στα Ιερά Δίπτυχα. Ακριβώς αυτό το θέμα, περί της παρουσίας ή ελλείψεως εξουσιαστικών αρμοδιοτήτων στον πρώτο επισκοπικό θρόνο στα Ιερά Δίπτυχα, επί πολλούς αιώνες ήταν κομβικό στην πολεμική των ορθοδόξων κατά των ρωμαιοκαθολικών και μέχρι τον 20^ο αιώνα επίσκοποι, θεολόγοι και κανονολόγοι του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως υπερασπίζονταν σε αυτή τη διαφορά την ορθόδοξη θέση, ενώ τον παρελθόντα αιώνα, αρχής γενομένης από τον Πατριάρχη Μελέτιο, εμπράκτως ακολούθησαν τη ρωμαιοκαθολική θέση οικειοποιούμενοι σχεδόν όλα εκείνα τα δικαιώματα εντός της Ορθοδόξου Εκκλησίας, τα οποία στη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία διαθέτει ο Πάπας.

Εξαιτίας αυτής της θλιβερής εξελίξεως των γεγονότων ιδιαίτερη επικαιρότητα προσλαμβάνει η επιστολή του επισκόπων της Αφρικής στον Πάπα της Ρώμης Κελεστίνο, που συμπεριλήφθηκε στους κανόνες της Συνόδου Καρθαγένης: «Συνετῶς γάρ καί δικαίως συνείδεν, άτιναδήποτε πράγματα άναφυῶσι, ταῦτα έν τοῖς ιδίοις όφείλιν περατοῦσθαι τόποις· οὔτε γάρ μιᾷ καί έκάστη προνοία έλογίσαντο έλλείπειν τήν χάριν τοῦ άγίου Πνεύματος <...> μάλιστα, ὅτι καί ένι έκάστῳ συγκεχώρηται,

ἐὰν περὶ τῆς δίκης τῶν διαγνωστῶν προΐσταται αὐτῷ πρὸς τὰς συνόδους τῆς ἰδίας ἐπαρχίας, ἢ ἔτι μὴν εἰς οἰκουμενικὴν σύνοδον ἐκκαλέσασθαι· εἰ μὴ ἄρά τις ἐστίν, ὅστις πιστεύσει, ἐνὶ ᾧτινιδήποτε δύνασθαι τὸν Θεὸν ἡμῶν τῆς κρίσεως ἐμπνεῦσαι τὴν δικαιοσύνην, τοῖς δὲ ἀναριθμήτοις εἰς σύνοδον συνηθροισμένοις ἱερεῦσιν ἀρνεῖσθαι». Στην κατακλείδα της επιστολῆς περιλαμβάνεται μια προφητική προειδοποίηση στον Πάπα της Ρώμης: «Ἐκβιβαστὰς τοίνυν κληρικοὺς ὑμῶν τινῶν αἰτούντων μὴ θέλετε ἀποστέλλειν, μήτε παραχωρεῖν, ἵνα μὴ τὸν καπνώδη τύφον τοῦ κόσμου δόξωμεν εἰσάγειν τῇ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ, ἣτις τὸ φῶς τῆς ἀπλότητος, καὶ τῆς ταπεινοφροσύνης τὴν ἡμέραν τοῖς τὸν Θεὸν ἰδεῖν ἐπιθυμοῦσι προσφέρει». Ἡ Ρώμη στην αρχαιότητα περιφρόνησε την προειδοποίηση των πατέρων της ἐν Καρθαγένη Συνόδου καὶ στη δική μας ἐποχὴ την περιφρονεῖ το Φανάρι.

Οι ἐνέργειες στις οποίες προέβη ο Πατριάρχης Βαρθολομαῖος με την περί Αὐτόν Ἱερά Σύνοδο καὶ ἡ θεολογικὴ τους θεμελίωση προκαλοῦν ιδιαίτερη ἀνησυχία, διότι περιλαμβάνουν τὴν ἐκκλησιαστικὴ διδασκαλία, που ἀναπαράγει τὴ ρωμαιοκαθολικὴ διδασκαλία. Να, ὁρισμένες τοποθετήσεις τοῦ Πατριάρχου Βαρθολομαίου, οἱ οποίες σχεδόν κυριολεκτικὰ ἐπαναλαμβάνουν τὰ ἐπιχειρήματα τῶν ἀπολογητῶν τῶν ἀποκλειστικῶν δικαιωμάτων τοῦ ἐπισκόπου τῆς Ρώμης: «ἡ Ὁρθοδοξία δὲν δύναται νὰ ὑπάρχει χωρὶς τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο», «διὰ τὴν Ὁρθοδοξίαν τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο ἀποτελεῖ ζύμη ποὺ “ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ” (Γαλ. 5.9) τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς ἱστορίας», «τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἔχει τὴν εὐθύνην νὰ θέσῃ τὰ πράγματα ἐν ἐκκλησιαστικῇ καὶ κανονικῇ εὐταξίᾳ, διότι μόνον αὐτὸ ἔχει τὰ κανονικὰ προνόμια καὶ τὴν εὐχὴν καὶ εὐλογίαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων νὰ ἐπιτελῇ τὸ ὑψηλὸν καὶ ἐξαιρετικὸν τοῦτο χρέος». Ακριβῶς αὐτὸ σχεδόν κυριολεκτικὰ ἰσχυρίζονταν ἐναντὶ τοῦ θρόνου τοῦς οἱ ἐπίσκοποι τῆς Ρώμης σὲ ἐποχὴ προγενέστερη τοῦ μεγάλου σχίσματος, τὸ ὁποῖο καὶ προκλήθηκε ἀπὸ παρόμοιες ἀξιώσεις. Στην Ἁγία Γραφή καὶ Παράδοση, στοὺς ἱερούς κανόνες, οὔτε ὑπαινιγμός δὲν ὑπάρχει γιὰ μιὰ τέτοια διδασκαλία. Ἡ Ἐκκλησία τιμᾷ τὴν ἐκ τῶν Ἀρχιεπισκόπων καὶ Πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως χορεία τῶν Ἀγίων, ἀλλὰ μετὰ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι κατεῖχαν αὐτὸν θρόνον, ὑπῆρξαν καὶ ὄχι λίγοι ἐπίσκοποι, οἱ ὁποῖοι ἀναθεματίσθηκαν ἀπὸ τὴν Οἰκουμενικὴν Σύνοδον.

Μιὰ τελευταία πράξη καταπατήσεως τῆς κανονικῆς τάξεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς ἀπέτελεσαν οἱ ἐνέργειες, που στόχευαν στὴν αυθαίρετη ἀπόσχιση τῆς Ἐκκλησίας τῆς Λετονίας ἀπὸ τὴν κυρίαρχη γιὰ ἐκείνη Ρωσικὴ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία. Στις 8 Σεπτεμβρίου 2022 τὸ Σέιμ τῆς Λετονίας, με πρωτοβουλία τοῦ προέδρου Α. Λέβιτς, εἰσήγαγε τροποποιήσεις στὸν νόμον περὶ τοῦ καθεστώτος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Λετονίας, σύμφωνα με τοὺς ὁποίους τῆς χορηγήθηκε «Αὐτοκέφαλο», που ἐξουδετερώνει τὴν ἐξάρτηση ἀπὸ ἐκκλησιαστικὰ κέντρα στὸ ἐξωτερικόν. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Λετονίας ἀπολάμβανε προηγουμένως τὸ καθεστὼς τοῦ αυτοδιοικήτου, που τῆς χορηγήθηκε με τὸν Πατριαρχικὸ Τόμον τοῦ 1992. Σύμφωνα με αὐτὸν αὐτοτελῶς ἐπιλαμβάνεται τῶν ζητημάτων, που συνδέονται με τὴν σχέσιν τῆς με τὸ κράτος, που εὐρίσκεται στὸ κανονικὸ ἐδαφὸς τῆς. Παρὰ τὴν ἀλήθειαν, ὑπάγεται στὴ δικαιοδοσίαν τῆς Ρωσικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία εἶναι ἱστορικὰ ἡ Μητέρα τῆς.

Η ανάμειξη των Λετονών νομοθετών σε αμιγώς εκκλησιαστικές υποθέσεις αποτελεί παράδοξο, εκκεντρικό εκ απόψεως νομικής, πολύ περισσότερο όταν δεν είχαν προηγουμένως εγκριθεί Πράξεις, που θα απέδιδαν στην Ορθόδοξη Εκκλησία στη Λετονία καθεστώς επίσημης θρησκείας. Όπως και οι άλλες θρησκευτικές κοινότητες της χώρας της είναι ως και προηγουμένως διαχωρισμένη από το κράτος. Τούτο σημαίνει ότι η κυβέρνηση δεν διαθέτει τη νομική αρμοδιότητα να αναμειγνύεται στον τομέα της εσωτερικής της ζωής συμπεριλαμβανομένου και του ζητήματος του εκκλησιαστικού καθεστώτος της, της θεσμικής θέσεώς της στον ορθόδοξο κόσμο. Ακόμη και στη ΕΣΣΔ, όπου κάποτε η Ορθόδοξη Εκκλησία υπέστη διώξεις, δεν κηρυσσόταν νομικά η ανάμειξη στις ενδοεκκλησιαστικές υποθέσεις, διότι τηρήθηκε η ευπρέπεια, πράγμα που δεν είναι γνωστό στη σύγχρονη κυβέρνηση της Λετονίας.

Και ακόμη ένα δεδομένο: Η νομοθετική νεαρά, που ενεκρίθη από το Σέιμ, δηλώνει την αποκάλυπτη διάκριση σεβαστής μερίδας του πληθυσμού της χώρας για θρησκευτικούς λόγους. Εάν στους ορθοδόξους στη Λετονία απαγορεύεται να διατηρήσουν την κανονική σχέση με τη Μητέρα Εκκλησία, για ποιο λόγο παρόμοιες απαγορεύσεις δεν ισχύουν για τους Λετονούς Ρωμαιοκαθολικούς, τους θρησκευομένους των άλλων δογμάτων και θρησκευμάτων; Ή μήπως στη Ρίγα ετοιμάζεται πλέον νόμος, που απαγορεύει στην επιχώρια ρωμαιοκαθολική κοινότητα να υπάγεται στο Βατικανό, το οποίο ευρίσκεται, όπως είναι γνωστό, εκτός Λετονίας και μακριά από αυτή;

Δεν υπάρχει τίποτε απολύτως καινοφανές στην πολιτική της λετονικής κυβέρνησης για επιβολή διακρίσεων. Από την αρή της επαναληπτικής φάσεως της λεγομένης λετονικής κυριαρχίας οι ορθόδοξοι χριστιανοί, οι οποίοι γεννήθηκαν και μεγάλωσαν στη χώρα αυτή, υπόκεινται σε βάνανυση διάκριση με εθνικά και γλωσσικά κριτήρια. Οι Ρώσοι και ρωσόφωνοι κάτοικοι άλλων εθνικοτήτων έχουν στερηθεί τα πολιτικά και σειρά αστικών δικαιωμάτων, τους χορηγούν ως δελτία ταυτότητας με σκόπιμα εξευτελιστικό στόχο τα λεγόμενα «διαβατήρια των μη πολιτών». Προφανώς, εάν στους πολυάριθμους Λετονούς «μη πολίτες» επιστρεφόταν το δικαίωμα να συμμετέχουν στις βουλευτικές εκλογές, θα είχε απολύτως διαφορετική σύνθεση η Βουλή και δεν είχε ως γνώμονα στο νομοθετικό έργο τα αντιορθόδοξα και ρωσοφοβικά κίνητρα, που επιβάλλουν διακρίσεις. Η αθρόα στέρηση του πληθυσμού της χώρας των αστικών του δικαιωμάτων, η θρασεία ανάμειξη των κοσμικών Αρχών σε αμιγώς ενδοεκκλησιαστικές υποθέσεις δεν είναι μοναδικό φαινόμενο, ωστόσο έχει λίγα προηγούμενα στην παγκόσμια νομική πράξη των τελευταίων δύο αιώνων. Η δουλεία των μαύρων και μιγάδων καταργήθηκε στις Ηνωμένες Πολιτείες το 1865. Ένα αιώνα αργότερα κατά την προεδρική θητεία του Τζ. Φ. Κένεντι, σταμάτησε η πολιτική του διαχωρισμού έναντι αυτών των κατηγοριών των πολιτών (ωστόσο ακόμη και τότε, σε αντιδιαστολή προς τους ρωσόφωνους παρίες της Λετονίας, ονομάζονταν πολίτες!). Στη Νότια Αφρική το απαρτχάιντ, δηλαδή ο νομικός διαχωρισμός του πληθυσμού της χώρας σε λευκούς, μαύρους και έγχρωμους έγινε πλέον παρελθόν με την κατάρρευση του ρατσιστικού καθεστώτος το 1994. Για να συγκρίνουμε με όσα συμβαίνουν στη Λετονία, παραμένει ένα ιστορικό παράδειγμα: η έκδοση το 1935 στη Νυρεμβέργη του «Νόμου περί ιθαγένειας του Ράιχ» και του «Νόμου περί προστασίας του γερμανικού αίματος και της

γερμανικής τιμής».

Στις 20 Οκτωβρίου 2023 η Σύνοδος της Εκκλησίας της Λετονίας απευθύνθηκε στις εκκλησιαστικές Αρχές της Ρωσικής Ορθοδόξου Εκκλησίας με αίτημα την απονομή καθεστώτος πλήρους ανεξαρτησίας ή με άλλα λόγια αυτοκεφαλίας στην Εκκλησία της Λετονίας. Η Ιερά Σύνοδος διευκρίνισε ότι σύμφωνα με τον ισχύοντα Καταστατικό Χάρτη της Ρωσικής Ορθοδόξου Εκκλησίας αυτό το αίτημα υπόκειται σε εξέταση από την Ιερά Σύνοδο της Ιεραρχίας και στη συνέχεια από την Τοπική Κληρικολαϊκή Σύνοδο της Ρωσικής Ορθοδόξου Εκκλησίας, προς το παρόν δε η κατάσταση παραμένει αμετάβλητη: έναντι της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Λετονίας «ισχύουν οι κανόνες, που προβλέπονται από το κεφάλαιο ιβ΄ του Καταστατικού Χάρτη της Ρωσικής Ορθοδόξου Εκκλησίας» («Αυτοδιοίκητες Εκκλησίες»).

Το ζήτημα περί της νομίμου και όχι της καταναγκαστικής αυτοκεφαλίας της Εκκλησίας της Λετονίας δεν τίθεται για διάφορους λόγους στην ημερήσια διάταξη, πολύ περισσότερο, που στη διαμορφωθείσα κατάσταση το ποίμνιό της χρήζει ιδιαίτερης προστασίας από τη Μητέρα Εκκλησία, ο πρώτος θρόνος της οποίας ευρίσκεται στον χώρο ενός μεγάλου κράτους, το οποίο είναι ικανό να υπεραμυνθεί του εαυτού του, των φίλων του και όχι μια φορά στην ιστορία άπλωσε χείρα βοηθείας σε όσους την είχαν ανάγκη. Η δυσφήμιση του ρωσόφωνου πληθυσμού της Λετονίας, που εξαπολύθηκε πριν από τριάντα χρόνια, απέκτησε σήμερα μια πρόσθετη πηγή με τη μορφή της διάκρισης εις βάρος των ορθοδόξων χριστιανών, οι οποίοι στη διαμορφωθείσα κατάσταση καλούνται σε ομολογιακό ζήλο υπερασπιζόμενοι την κανονική δικαιοσύνη, «ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται» (Ματθ. 14.13). Και θα ήταν καλό για τους μισούντες την ορθόδοξη Ρωσία, τους υποκινητές του εθνικού μίσους και του θρησκευτικού διχασμού να θυμούνται πώς κατέληξαν στο παρελθόν οι άγριες επιθέσεις κατά της Ορθοδοξίας και της Αγίας Γης των Ρως.

Στις 13 Αυγούστου ε.ε. ο μητροπολίτης Ρίγας Αλέξανδρος πλαισιούμενος από δύο ιεράρχες τέλεσε σε επίσκοπο Βαλμιέρ χειροτονία του αρχιμανδρίτη Ιωάννη Λιπσάνς. Εν τω μεταξύ, σύμφωνα με τον Καταστατικό Χάρτη της Ρωσικής Ορθοδόξου Εκκλησίας, οι ιεράρχες των αυτοδιοίκητων Εκκλησιών, στις οποίες κατατάσσεται και η Εκκλησία της Λετονίας, εκλέγονται από τις Συνόδους αυτών των Εκκλησιών εκ των υποψηφίων, οι οποίοι εγκρίνονται από τον Πατριάρχη Μόσχας και Πασών των Ρωσιών και την Ιερά Σύνοδο. Ούτε στη Σύνοδο, αλλά ούτε στον Πατριάρχη δεν παρουσιάσθηκε προς έγκριση η υποψηφιότητα του αρχιμανδρίτη Ιωάννη, επομένως αυτό σημαίνει ότι η εις επίσκοπο χειροτονία του αποτελεί πράξη αυθαιρεσίας και αταξίας. Έχουμε να κάνουμε με ωμή καταπάτηση του Καταστατικού Χάρτη, οι διατάξεις του οποίου ανταποκρίνονται στις κανονικές αρχές. Μάλιστα, σύμφωνα με τοπικές πηγές, η απόδοση του περιβόητου επισκοπικού του βαθμού ήταν εκ των προτέρων συμφωνημένη με την κυβέρνηση της Λετονίας.

Πέραν τούτου, κατέστη γνωστό ότι ο μητροπολίτης Αλέξανδρος απέφυγε την κανονική τάξη της λειτουργικής μνημονεύσεως του Προκαθημένου της Ρωσικής Ορθοδόξου Εκκλησίας, απαιτώντας από τους υφιστάμενους σε αυτόν κληρικούς να αρνηθούν την κανονική μνημόνευση του Πατριάρχη Μόσχας και Πασών των Ρωσσιών. Η έκκληση του Αγιωτάτου Πατριάρχη Κυρίλλου στη Διάσκεψη Επισκόπων στις 19 Ιουλίου 2023 για τη διαφύλαξη της εκκλησιαστικής ενότητας δεν είχε απήχηση εκ μέρους του προκαθημένου της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Λετονίας. Η Ιερά Σύνοδος της Ρωσικής Ορθοδόξου Εκκλησίας εξέδωσε στις 24 Αυγούστου 2023 απόφαση που καταδικάζει τις ενέργειες του προκαθημένου της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Λετονίας, οι οποίες αποβλέπουν στη διασάλευση της κανονικής ενότητας.

Όσοι έχουν την τάση να ευαρεστούν δουλοπρεπώς αυτούς που έχουν πρόσκαιρη εξουσία, θα άξιζε να σκεφθούν τις θλιβερές για αυτούς συνέπειες από την προδοσία της κανονικής Ορθοδοξίας, τόσο στην αιώνια ζωή όσο και σε αυτήν την προσωρινή. Η αμαρτία του σχίσματος, κατά τον Ιερό Χρυσόστομο, δεν ξεπλένεται ούτε με το αίμα του μαρτυρίου.